6. prosince 2009

Posudek disertační práce Evy Ferrarové „Kultura, gender a moc"

Eva Ferrarová svou disertační práci věnovala tématu, které je jí osobně blízké, neboť pracuje na Ministerstvu vnitra, kde je pověřena agendou rovných příležitostí žen a mužů. K věci přistoupila s praktickou znalostí genderové problematiky, ale, pokud mohu soudit, nenechala se „oslepit" matérií a projevila dostatek kritické reflexe ve snaze nalézt odpovědi na otázky, jež si vytýčila v úvodu. Z hlediska českých genderových studií se jedná o téma aktuální, které je dosud prakticky neprobádáno.

Na úvod konstatuji, že práce je přehledně strukturovaná, ale větší pozornost mohla autorka věnovat formulování jednotlivých nadpisů, které někdy zcela přesně neodráží obsah příslušných (pod)kapitol. Jako příklady lze uvést podkapitolu II.1. Společenské vědy, gender a kultura, která pojednává především o kulturní antropologii, či kapitolu VI. Genderový pohled na současnou kulturu a společnost, která je věnována české společnosti a ne společnosti obecně. Vloudila se také chyba v číslování podkapitol, kdy jsou v práci dvě s číslem VI.2.

Formální stránka věci je také poměrně zdařilá, až na některé stránky, kde lze narazit na neúměrnou koncentraci překlepů a stylistických nekonzistencí (např. str. 5: „...zabývá se jím,kromě...", „teoreticýmiá", „...texty...Pierra Bourdieu...Michela Foucault...", „...Jean B. Elshtainové a...Herty Nagl-Dočekal"). Indikovaná nekonzistence v přechylování se objevuje i na jiných místech (např. Elshtain na str. 18).

Šťastné se mi nezdá i umístění některých tabulek, protože začínají na konci stránek a pokračují na stránkách následujících, ačkoliv by se pohodlně vešly na jednu (Tabulky 1, 6). Tabulka 8 také mohla být rozdělena do dvou tabulek, jež by se opět vešly na jednu stranu, a odstraněny z ní měly být indikátory automatických změn.

Z hlediska obsahu je práce rozdělena na dvě části – prvních pět kapitol je věnováno feminismu a feministickým teoriím v širokém slova smyslu, kapitola šestá, tento teoretický aparát aplikuje na českou společnost. Pokud jde o teoretickou část, autorka se zaměřila na relevantní témata a celkově tato část dokumentuje, že se v dané problematice velmi dobře zorientovala. Nadprůměrný rozsah má i seznam literatury. Ten však není vždy zcela využit, neboť na některých místech chybí odkazy na relevantní texty, jako například na stránkách 19-20 či 22-23. Je zřejmé, že diskuse odněkud čerpá, ale není jasné odkud. Obecně bych varoval před citováním blogů (str. 28) a webových stránek (str. 68), které nelze považovat za vhodné zdroje v textu akademické povahy.

Autorka má někdy tendenci k přílišnému zevšeobecňování, jako když tvrdí: „Všechny feministické badatelky a badatelé se snaží zjistit příčiny podřízenosti žen mužům ve společnosti (str. 12)." Přesnější by bylo konstatovat, že o to usilují jen některé a někteří, zatímco jiní se snaží využít závěry jejich bádání v rámci projektů, jež mají jiné cíle, např. ukazují, jak fungují v různých kontextech a společnostech, či usilují o změnu stávajícího stavu.

Některé argumenty se v textu opakují, což jde zřejmě na vrub přílišnému ponoření do problematiky a související ztrátě teoretického odstupu. Mám zde na mysli například základní tezi feministické teorie, že dichotomie muž-žena je v principu konstruovaná asymetricky, kdy

6. prosince 2009

je maskulinita systematicky nadřazována femininitě (str. 13 a str. 16 či str. 37 a str. 92). Jakkoliv se jedná o tezi velmi důležitou, působí její opakování redundantně.

Kapitola věnovaná feministickým teoriím (III.) je do značné míry strukturovaná rozlišováním teorií podle Lengermann a Niebrugge, což zřejmě odráží autorčiny preference a rezonanci s její pochopení feministických teorií. Přesto však jde jen o jeden možný přístup k taxonomii feministických teorií. U obhajoby by mohla autorka pohovořit i nějakém alternativním přístupu a ukázat, proč preferuje přístup Lengermann a Niebrugge.

Není mi také jasné, proč autorka řadí teorii genderových optických skel Sandry Bem mezi postmoderní feministické teorie? Zdá se mi, že jde o teorii týkající se genderové socializace, která není inspirovaná postmoderním myšlením, ale spíše teoriemi socializace a kognitivně vývojovými teoriemi. Další námět pro obhajobu by tedy mohlo být vyjasnění této otázky.

Celkově je podává teoretická část pokrývá škálu relevantních témat, ale někdy se možná rozpíná příliš do šířky. Je pochopitelné, že se autorka snažila ukázat rozsah znalostí, které si v průběhu studia a práce na disertaci osvojila, ale někdy je méně více a v případě témat prezentovaných například v podkapitole IV.3. Genderová témata ve feministické teorii bych spíše doporučil rozhodnější editaci. Minimálně mohla být tato podkapitola přesunuta do kapitoly III., kam by se hodila lépe.

V kapitole VI. autorka provazuje teoretický aparát vystavěný v předchozích kapitolách s empirickými zjištěními a výzkumy z České republiky. Věnuje se zde hlavním sférám společenského života a ukazuje, jak jsou genderově strukturované a v čem spočívají současné nerovnosti v postavení žen a mužů. U obhajoby by mohla vysvětlit, proč zvolila toto konkrétní řazení témat a jak koresponduje s feministickou teorií. Zde mám především na mysli skutečnost, že diskusi aktuálních témat začíná postavením ženy v rodině a téma žen v politice diskutuje až jako čtvrté.

Celkově autorka prokázala, že se v problematice velmi dobře orientuje a že je schopna aplikovat teoretické koncepty na konkrétní situaci v České republice. Myslím, že naplnila cíle, které si v úvodu vytýčila, a proto doporučuji práci k obhajobě.

Ing. Petr Pavlík, Ph.D.
oponent